

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sulpici[i] Severi Presbyteri Opera Omnia

Sulpicius <Severus>

Amstelodami, 1665

Narratio expeditiones.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11490

stris intulit : quas cum avide diriperent , primoribus ¹ labiis admotis carnibus, interibant. Magnaque eo die clades in ⁴ castris fuit , adeo ut xx & III virorum millia periisse tradantur. Ita populus eo, quem desiderabat, cibo punitus est. ⁵

XXXVI. Inde promotum agmen, & ² in Faran ventum ¹ est : edoctusque à Domino Moises, vicinam esse terram, cujus possessionem eis promiserat Dominus. ³ Exploratori- ² bus in eam missis, renunciatur, ⁴ felicem omni copia esse regionem: ⁵ sed ⁵ gentes validas, & ⁵ munita ingentibus muris oppida. Quod ubi ³

pes.] Cucumeres, pepones, porri, ca-
pe, allia. Num. 11. Josef. 3. 12. Hujus
seditionis authores fuerunt vulgus pro-
miscuum, quos Græci ἐπιμύχιστος vo-
cant: qui simul ex Ægypto egressi vel se
in via adjunxerant Judæis. Grot. Factum
hoc non anno xi. sed secundo post exitum.
Nam contigit mox ab egressu ex
Sina. Inde autem egressi anno secundo,
mense secundo. Rursum hoc murmur
contigit ob Manna. Manna autem cœ-
pit dari anno primo. Ergo paulo post
illud, puta anno secundo, murmur hoc
contigit, cum ex continuo esu esse illud
fastidire inciperent. A Lapide.

¹ Labiis admotis carnibus interibant.]
Id est, carnibus coturnicum, quibus
minime assuerant: unde fortasse mor-
bi, quos deinde mors consecuta, Deo
ita volente punire inordinatam eorum
appetentiam. Quanquam dubitari potest
sintne mortui ex cibo illo insolito, an
vero Deus alia plaga eos affecerit, pro-
pter inordinatum appetitum carniū,
præ quibus dulcissimum Manna con-
temnebant. Drusus. Versæ enim sunt
eis γλίγγων, ut 1. xx. eis ἀπεψίαν, &
Symmachus vertunt. Tertullian. Usque
ad choloram ortygométras cruditando.
Et hinc loco nomen קברות הארץ
Καθάρια Josephi, ὅ ἐστι ἐπιθυμίας
μνημεία, sepulcra concupiscentiæ.
Horn.

² In Faran ventum.] Ex Haseroth,
quæ xiv. statio, ventum in Faran, deser-
tum vastissimum, in quo deinceps se-

quæ fuerunt mansiones usque ad xxxi. 11.
A Lapide. Atque ex hac commemora-
tione Moisis in deserta Arabia, gentiles
fabulam suam de Libero exornavere,
quem itidem in Arabia educatum vo-
lunt, & quidem in monte Nisa, qui per
μετὰ θεσιν literarum Sina est. Vossius.

³ Exploratoribus.] Num. 13. Duode-
cim pro numero tribuum, in quibus Jo-
sua & Chaleb. Reliquorum nomina in-
venies, Num. 13. Hi ab Ebræis כַּרְוֵלִים
vocantur, erantque primores tribuum
suarum. Drus. De exploratoribus vide
Grot. 3. de Jure Pacis ac Belli 4.

⁴ Felicem omni copia regionem.] Quod
vel ex palmite abscisso cum uva sua col-
ligere erat. Qui ingens fuit, adeo ut
ponderis causa necesse fuerit à duobus
deferri. Sic Philo existimat, imo arbi-
tratur his pondere defessis, bajulos suc-
cessisse alios atque alios. Libro de vita
Moisis. Sed metuo ne γὰρ ὑπερβολῶς
ista dixerit Philo. Vel si sic alios aliis
succedere opus erat, id credo fuerit non
tam ob pondus uvæ, quam ob veteris
molestiam & longitudinem viæ. Voss.

⁵ Gentes validas.] Quales erant A-
morraei & Enacimi generis gigantes. De
Amorraeis Amos propheta, robustus est
ut γοβόρα. Drusus. Filii Enac, Græcis
Inachidæ. Eos enim antiquissimis tem-
poribus ab oriente in Græciam venisse
constat. Grot. Et hinc fabulæ illæ Græ-
corum, de Gigantibus, & pugna eorum:
de Libero, Hercule, & aliis Heroibus,
qui non alii fuerunt quam Moises, &

populo compertum, magna mentes omnium formido incesserat: eoque mali ventum, ut spreto Moisi imperio, ducem sibi constituere pararent, ¹ cuius ductu in Ægyptum ⁴ reverterentur. ² Tunc Jesus & ³ Chaleb, qui inter exploratores terræ fuerant, ⁴ conscissis vestibus ⁵ flentes, populum obtestantur, *ne exploratoribus credant, formidolosa referentibus: se quoque una cum his fuisse, nihil metuendum in solo illo reperisse: promissis illos Dei confidere oportere, ⁶ hostes præda potius quam exitio fore.* Sed gens indomita, fanis consiliis male renitens,

Josua, ut Magnus Vossius prolixè ostendit in opere de *Idololatria*.

* *Munita ingentibus muris oppida.*] Quas per hyperbolen dicebant munitas fuisse in cœlum. Haud dubie munitissima per Chananaam oppida. Joseph. Πόλεις κτισθεῖς τειχεσι, καὶ ἀειβάδων ὄχυρά τινε. Facile autem hæc in immensum ab exploratoribus aucta, apud timidos diuturna servitute, Hebræos prævaluerunt. *Horn.*

¹ *Cujus ductu in Ægyptum reverterentur.*] Bernhardus: *Filii Israël corde redierunt in Ægyptum, quia corpore reverti prohibebantur.* Josephus: Δι' ἑνοχίας ἐχούσας καὶ ἀλαστούσας τὸν τε Μαυριανὸν καὶ τὴν Ἀραβίαν, ἐπὶ τῷ Αἰγύπτῳ ὑποσπέφθη. Mira ipsorum stoliditas. Redire enim ipsis impossibile per desertum illud. *Abul.*

² *Tum Jesus.*] Qui & Josua, sive Jehosua, prius Hosea nominabatur. Josua & Jehosua, & Jonathan, & Jehonathan. Sic Joseph, & Jehoseph. Dicitur & Hofe, unde in editione Græca Ausse, quod aspirandum ut sit Hause. Patrem habuit Nun, qui corrupte Nave vocatur in eadem editione, Nun, Naun, Nave, V cum N permutata. *Drus.* Non ergo Jesus & Josua diversa nomina, ut volunt Galatinus, Pagninus, Jansenius, & alii, sed unum plane ac idem. Et ab eo Gentiles Jovem & Minervam Soterem, Deam salutem, Minervam Sospitam, & similes Deos deduxere. *A Lapide.*

³ *Chaleb.*] Ex tribu Juda, filius Ie-

phonne Ios. 14. Num. 13. Hefron 1. Paralip. 2. Sed alius videtur. Aut Hefron, id est, הַצִּיּוֹן, ejus avus fuit. Quippe nepotes etiam filii vocantur. Censurus Ios. 14. v. 7. perperam Caleb in libris Latinis. *Drus.* Caleb fidus Moisi socius. Moses gentiliū Liber. Ei canem socium dederunt. Origo fabulæ ex vocabuli צֶלֶב ὀμμανυμεία. Cujus generis multa exempla. Sic dixere Cyrum canis ubera suxisse, quia ejus nutrix dicebatur Σπικῶ, quod Medis canis. Romulus à lupa altus, quia nutrix lupa, id est, meretrix. Liberi igitur socius canis, quia Caleb significat canem. *Vossius.*

⁴ *Conscissis vestibus.*] In luctu vestes conscindere, lacerare comas, atque immundo pulvere perfundere apud varias gentes in usu. Virgil. xi 1.

— *Id scissa veste Latinus*

Canitiem immundo perfusam pulvere turbans.

Justinus 14. *Scissa veste, & crinibus sparsis in exilium abijt.* Sueton. in *Cæsare: Pro concione fidem militum flens, & veste à pectore descissa, imploravit.*

⁵ *Flentes.*] Hoc ex ingenio, non ex fonte sacro promittit. *Drus.*

⁶ *Hostes præda potius.*] Expressit verba quæ habentur Num 14. v. 9. *quia panis noster sunt.* *Drus.* Tradunt Ebræi sub hoc tempus in Chanaan mortuum esse Iobum, cujus precibus, dum viveret, placatus Deus, pepercerit Chananaeis. Domus autem & sepulcrum ejus fuit in Trachonitide. *Hieron. Abul. Vossius.*

* *In perniciem eorum.*] Prætulim, in perni-

tens, in *perniciem eorum ferebatur. Queis rebus commotus 6
Dominus, 1 partem populi hostibus cædendam objecit.

XXXVII. * Exploratoribus interfectis ad vulgi formidi- 1
nem, secuta est eorum 3 contumacia, qui se 4 Dathan & Abi-
ron ducibus, adversum Moysen & Aaron erigere conati sunt.
Sed eos 6 vivos hiatu suo terra absorbit. *Nec multo post, to- 2
tius 3

perniciem suam. Druf. Imò in perniciem Josux & Chalebi, nec non Moſis & Aaronis.

1 Partem populi hostibus cædendam objecit.] Pervenerant jam Hebræi in Rethma & Cades, nec quicquam inter ipsos & Chananæam, præter Idumææ montes. Per eos cum præ impatientia, nimii & desperationis & audaciæ, penetrarent, à Chananæis, & Amelekitis caſi & deturbati sunt. Nec fugæ & cladis modus, donec Hormam perveniſſent. Num. 14. xl. 44. 45.

2 Exploratoribus interfectis.] Qui ſeditionis authores, decem numero.

3 Contumacia.] Num. 16. Hujus ſeditionis cauſa fuit clades à Chananæis accepta. Tanta autem & tam immanis fuit, ut Joſephus ſcribat, *σείσις ἐν αὐτοῖς, οἷον οὐκ εἶσμεν, ἕτε παρ' ἑλκῆ (iv, ἕτε ὡρῆ βαρβαρότης γυοῦρῶν, κατέλασεν.* 1v. 1. Apud quem originem hujus tumultus & progreſſum vide cap. II, III.

4 Dathan & Abiron ducibus.] Num. 16. Dux præcipuus erat Core, qui putatur pontificatum ambiſſe. Dathan autem & Abiron offenſi erant propter jus primogenituræ, ut vulgo creditum, quod ademptum illis, datum erat filiis Joſeph. His ſe ſocium jungebat quidam On, filius Pheleth, de filiis Ruben. *Ἀβειρών* cum *n* in fine: ſed ſcribendum *Ἀβειρώμ*, ex libris Ebræis, id eſt, Abiron, cum *m* in extremo. Drufius. Rubenitæ concoquere non poterant, Rubeni, ut Jacobi primogenito, ablatum jus ſacerdotii. Grot.

5 Aaron.] Hic eſt gentiliſm Horus, Oſiris & Iſidis filius. Sanford. Quod non omnino probat Voſſius. Cui tamen

altera ejus conjectura apprime placet, *Μαίωρον* gentiliſm, cujus Nonnus in Dionyſ. meminit, eſſe Mariam, Liberi, hoc eſt Moſis, ſorem.

6 Vivos hiatu ſuo terra absorbit.] Numer. xvi. Ducenti & quinquaginta viri igne abſumti, corpore integro. Et hinc Hebræi morem derivarunt, ut ubi pœna ignis eſt in lege, plumbum fervens damnato in os funderent, quo intus uſtus periret. Grot. Parvuli etiam, licet innoxii, abſorpti ſunt. Excipe tamen filios Core, de quibus dicitur cap. 26.

10. Et factum eſt grande miraculum, ut pereunte Core, filii non perirent. Quia patris rebellioni non conſenſerant. Unde miraculo factum, ut tabernaculo abſorpto, penduli in aëre hærent, quoad terra ſub pedibus eorum ruruſum coiret & hiatum concluderet. Unde cap. 26.

58. familia Core, quaſi ſuperſtes, inter Levitas numeratur, atque hi filii Core poſtea ſancti habitati ſunt inter Levitas, Pſalmosque plures vel compoſuerunt, vel decantarunt, qui etiamnum eorum nomine inſcribuntur, ut patet Pſalm. 41. 43. 84. 86. & 1. Chron. 24.

A Lapid. Illi autem qui abſorpti, deſcenderunt vivi in infernum, *יָרְדוּ*.

Quod Abalenſis de ſepulcro accipit. De loco damnatorum Epiphanius, Hieronymus, Beda. Ambroſius Epift. 82. *Immugiens terra in medio plebis ſcinditur, aperitur in profundum ſinus, abripiuntur noxii, & ita ab omnibus mundi hujus ablegantur elementis, ut nec aërem haſtu, nec cœlum viſu, nec mare tactu, nec terram contaminarent ſepulcro.* An autem vivi pervenerint in infernum, ambigitur. Script. ita loqui videtur: *יָרְדוּ תַיִם*. Quod tamen de actu inchoato, non perfecto,

tius populi in Moisen & Aaron orta feditio est, adeo ut tabernaculum ('quod erat nefas, nisi sacerdotibus, introire)' ir-
 4 rumperent. Tum vero³ catervatim in eos grassata mors est: momentoque omnes interissent, nisi Moisi precibus placatus Dominus, cladem avertisset. Numerus tamen peremptorum, septingenti & xiv millia fuit.

1 XXXVIII.⁴ Nec multo post, ob aquæ penuriam, ut jam
 2 sæpius, populi exorta feditio est. Tunc Moises à Domino monitus, ut petram virga feriret, familiari sibi experimento
 (siquidem

intelligi potest. *A Lapide.* Putarim, quemadmodum Deus vitæ æternæ exemplaria viva extare voluit, Enochum & Eliam: sic & poenarum infernalium in his quos absorpsit terra. *Horn.*

* *Nec multo post.*] Num. 16.

1 *Quod erat nefas nisi Sacerdotibus introire.*] Tabernaculum tres partes habebat, quarum intima vocabatur Sanctum sanctorum, quod solus Pontifex ingrediebatur semel in anno. Media Sanctum dicebatur. Extrema erat atrium quod fas erat ingredi omnibus Iudæis. Hoc ætas posterior distinxit in duas partes, quarum una dicebatur atrium virorum, alterum atrium foeminarum, quod in eo solæ foeminae apparerent. *Drus.*

2 *Irrumperent.*] Expressit verba illa editionis xxx. *ἡ ἀπειθήσαν ἐν τῷ σκήνωματι τῆς σκηνῆς.* Hic Ebraeus habet *וַיִּשְׁמְרוּ*, & respexerunt, ad tabernaculum convenerunt. Sed Hieronymus ad Moisen & Aharonem retulit, interpretans, *fugerunt ad tabernaculum federis.* *Drus.*

3 *Catervatim in eos grassata mors est.*] Hac plaga fuit ignis. An corpora horum fuerint per ignem plane consumpta, & in cinerem redacta, ut vult *Abulens.* an vero tantum ambusta, non liquet. Neutrum enim exprimitur in textu.

4 *Nec multo post.*] Factum hoc in Cades, post obitum Mirjam sororis Moisis. Num. 20. Desertum vocatur *יִשְׁרָאֵל*. Quod est aliud à Sin *יְסֵד*, in quo Manna pluere coepit, ut ex diversa nominis scriptione patet. Hac fuit *ylil.* illa

xxxiii. statio. Cades & Faran auctori Phesichthæ idem sunt. Potius vicina loca erant. Cades ab Oncelo Recan vocatur. *Drus.* ad Num. Hæc autem contigerunt anno xl. ab exitu. Nam Moises tantum describit gesta trium annorum in deserto, videlicet duorum primorum, ab Exod. 22. hucusque, & xl. sive ultimi, ab hoc capite & deinceps. Reliquos xxxvii. annos intermedios silentio obvolvitur, forte quod nihil memorabile in iis contigerit. *Abulensis.* Cades autem hæc non est eadem cum Cadesbarne ut Abul. Mafius, Drusus volunt, quæ xv. statio: & in australi limite Chananaeorum: sed alia, in finibus Idumææ, non procul à mari rubro. Nam ab Asion Gaber venerunt Hebræi in Cades, inde in montem Hor. Hier. *Cades est urbs in deserto, juxta civitatem Arabia, quæ dicta est Petra.* Aben Ezra: *Cades nomen urbis, Cadesbarne nomen deserti.*

5 *Ob aquæ penuriam.*] Num. 20. Diligenter loca itineris ex Ægypto describuntur, ne quis forte existeret, qui ea loca aut frugifera, aut aquosa fuisse diceret, ac sic miraculorum vim eluderet. *Græc.* Hebræi, & nominatim R. Salomo tradunt, propter Mirjam datum fuisse à Deo Judæis puteum aquæ, qui eos præcederet, ubicunque consisterent: propter Moisen Manna: propter Aaronem columnam nubis. Hinc iis mortuis ea defecisse, & Hebræos impugnatos fuisse ab Arad, cum videret subtractum esse Hebræis puteum. Sed hæc sunt fabula.

(siquidem id jam ante fecisset) ¹ semel atque iterum petram percussit, atque ita ² aqua effluxit. In quo quidem ³ notatus à Domino Moises refertur, quod per diffidentiam non nisi iterato ictu aquam eduxerit. Denique ⁴ ob hoc peccatum, promissam sibi terram non ingressus est, sicut inferius ostendam.

XXXIX. Igitur Moises ex eo loco promovens, cum ¹ præter Edom ⁶ agmen educere pararet, missis ⁷ ad regem legatis,

1æ. Certum enim est nec columnam, nec manna defecisse in morte Aaronis vel Moïsi, sed diu post, cum Hebræi jam ingressi essent Chananæam. *A Lapide.*

¹ *Semel atque iterum.*] Paulo post: In quo notatus à Domino Moises refertur, quod per diffidentiam non nisi iterato ictu aquam eduxerit. Alia est hæc petra, & percussio, ab illa Exod. 17. Illa enim in Raphidim, juxta Sinai, anno secundo; hæc in Cades, anno xli. contigit. *Estius.*

² *Aqua effluxit.*] Quæ ab hoc eventu dicta מַיִם בְּרִיבָה, id est, jurgii aut contradictionis. *Mofes.*

³ *Notatus à domino.*] Ob ἀπιστίαν, Quam non tantum dubitatione interna, sed etiam aliquo signo externo, prodiderat. Απιστία hæc consistit, eo quod petram, quasi ambiguus de successu, bis percussit. Deinde, quod aliam, quam Dominus designarat, petram. Denique quod non petra loquitur, ut iustus, sed populo. In summa, dubitavit an Deus populo toties rebeli aquam dare vellet. *Augustin. Rupert. Cajetan. Alii.*

⁴ *Ob hoc peccatum, promissam sibi terram.*] Grave igitur peccatum hoc Moïsi, nec cum Augustino xvi. contra Faustum 16. extenuandum. Moises autem promissam terram ingressus est, sed non illam quæ trans Jordanem, sita, & decem tribus promissa fuit, cujus termini circumscribuntur Num. xxxiv. *Abulenf.* Peccatum autem hoc ei commune fuit cum Aharon, qui etiam propterea eandem poenam sustinuit. *Drusius.*

⁵ *Præter Edom.*] Id est, Idumæam. Supra, *præter terram Philistin.* Sic Livius, *præter Caraliten amnem agmen ductum.* Sic, *præter mœnia ipsa fluere.* Drusius. Idumæi, à mari Erytheo profecti in regionem Tyri ac vicinam. Solin. cap. xxxii. Et hinc ortum nomen Φοινίκων. Idem enim est Φοίνικες ac ἐρυθροί. Nam Φοίνιξ idem ac ἐρυθρός. Ergo Tyrii ab Idumæis, & originem, & nomen traxere. *Vossius.* Μετὰ πίστεως τῆς ἐραυλιᾶς, ἐπὶ τὴν τῆς Ἰδουμαίας ὄρεος ἦλθε. *Joseph. 4. 4.*

⁶ *Agmen educere pararet.*] Modus movendi castra hic erat: Vexilla in castris Israëlitarum quatuor erant, Judæ, Rubenis, Ephraimi & Dani. In vexillo Judæ erat leo, Rubenis homo, Ephraimi bos, Dani Aquila. Cæteræ tribus ad hæc vexilla referebantur. Quum videbant nubem adscendentem sacerdotes tubis & clavis ibant, & proficiscebantur castra Judæ initio, & sic deinceps. Ibant enim more castrametationis eorum. Levitæ & plaustra in medio. Gersonitæ & Meraritæ proficiscebantur inter vexillum Judæ & Ruben, Chaatitæ, & cum iis Aron, inter vexillum Ruben & Ephraim. *Drusius.* ad Num.

⁷ *Ad Regem.*] Reges Idumæi tum temporis alienigenæ, & Tyranni fuerunt. Unde & ipsorum stirpes, & patria, indicantur. *Rambam.* Quod huic nomen fuerit, nullibi refertur. Id constat, cum primo Reges, deinde Duces Idumææ præessent, hunc primum esse Regem qui in scriptura, post Duces memoretur. *Horn.*

I Trans-

legatis, ¹ transeundi copiam poposcit, ² ob jus sanguinis bello abstinendum ratus. Etenim gens illa Esau progenies ³ erat. Sed rex supplices aspernatus, ⁴ transitum negavit, ⁵ ratus armis contendere. Tum Moyses ⁶ in Or montem ⁷ iter convertit, vetita via abstinens, ne quam inter consanguineos neos causam belli præberet. In eo quoque cursu ⁸ regem gentis

1 Transeundi copiam.] Hoc est, quod ὁδὸν καὶ ἀγρὸν αἰτεῖν Græci dicunt: & ita hic Iosephus. Vide *Grot.* de Jure Pacis ac Belli II, 2. Poterant autem transire כַּרְרַךְ הַמֶּלֶךְ, LXX. ὁδὸν βασιλικήν, *via Regia*. Illa dicitur, non quam Rex Idumæorum præscripturus erat, ut vult Aben Esra: sed via publica, quam & militarem appellant. *Drusus.* ad Num.

2 Ob jus sanguinis.] In gravissima necessitate revivificavit jus illud pristinum rebus utendi, tanquam si communes mansissent: quia in omnibus legibus humanis, ac proinde & in lege Domini, summa illa necessitas videtur exorta. Exemplum habemus in Mosis historia, qui cum transitum petiisset ab Idumæo & Emoræo innoxium, nec impetrasset, justum eo nomine bellum intulit Emoræo. *Grot.*

3 Transitum negavit.] Ex Deuteronomio contrarium verum videtur. Sed respondet transiisse Israëlitas per fines terræ Edom, non per mediam terram ipsorum. Alii dicunt, cum præter illam regionem exercitus duceretur, Idumæos cibaria aliaque necessaria contulisse ac Israëlitis vendidisse. Quo restringunt verba illa Deut. II. 29. *sicut fecerunt filii Esau qui habitant in Seir.* Vide quoque Deut. II. 6. *Drusus.*

4 In Or montem.] Pro Or scribe Hor, cum aspiratione, mendum quale superius in Ur, quod Hur emendavimus. Hor, id est, הַר qui & הַר Har interdum. Scio montem ita dici appellative, sed & proprium nomen montis est, ut Taurus, quæ vox in lingua Syra montem denotat. Dicunt enim certe תַּוְרַי & תַּוְרַי: unde Taurus. *Drus.* Ibi Aa-

ron expiravit. Deut. 10. 6. Dicitur eum in Mosera expirasse ac sepultum. Quia nimirum Hor & Mosera idem locus fuit: sed mons ipse vocabatur Hor, locus vero adjacens in quo castrametabantur Judæi, dicebatur Mosera. *Tivinus.* Ioseph. montem in Arabia, apud Petram urbem collocat. *R. Salomo* fabulatur, Mosen, Aaron & Eleazarum in monte Hor invenisse speluncam & lectum paratum & lampadem ardentem, uti solet mortuis aptari; indeque cognovisse Mosen, illum locum à Deo esse paratum pro dormitione Aaronis. Exutum ergo vestibus incubuisse lecto, & clausis oculis, susceptum à Domino in pace. Omisit Sulpicius narrationem de igneis serpentibus, & ei opposito aneo Hinc gentiles in Liberi sacris, qui Moses, caput cinxerunt serpentibus. Euripides Bacchis: Στεφάναςεν τε δ'εραχύντων σεφάνας. Ut ostenderent nunc quoque Liberi mystis serpentes non nocere. *Vossius.*

5 Iter convertit.] Ita ut reflexo cursu circumiverit Idumæam ad latus Orientale; ac necessario partem aliquam Idumææ transire debuerit, ut veniret in Moab & Ammon, & inde in Chanaan. *Menozius.*

6 Regem gentis Chananæorum.] Perperam interpretatus est Mosen, in quo, הַכַּעֲנִי מֶלֶךְ עָרָד, quod reddunt *Chananæus rex Arad*, Num. cap. 21. 1. Græci codices variant. Nam editio Basilienensis ea quæ in octavo folium complicat, ὁ γανανί; βασιλεύς Ἀράδ. Romana vero ὁ γανανέις, &c. Arad nomen est opidi. Hujus rex potuit esse ex una aliqua gentium terræ Chanaan. Nam hoc nomen, quando late sumitur, com-

gentis Chananæorum delevit. 'Seon quoque' regem Amor-
ræorum percudit, omniumque ' eorum opidis potitus est.

*Bafan etiam ' & Balac reges devicit, & castra * super Jor-
danem,

comprehendit sex reliquas gentes, quæ
terram promissam incolebant. Ideo
Chananæus dicitur; cui roborando
articulus qui præcedit. Nam in Ebræo
יְיָיָדָה. Delevit ergo, non regem gen-
tis Chananæorum, sed Chananæum seu
è gente Chananæorum regem Arad:
quem portentosi Judæi Amalecum no-
minant. *Drusius*. Erat autem Arad in
austro. Diserte textus: *Chananæus Rex
Arad, habitans in meridie*. Incertum au-
tem, utrum idem Rex fuerit, an alius
qui ei postea successit, quem Iosua cum
reliquis interfecit. *Idem* in Num. R. Sa-
lomo fabulatur, ideo Aradum bello pe-
tuisse Hebræos, quod videret iis, post
obitum Mirjam, aquas subtractas.

1 *Seon.*] Duplex hoc nomen: & unus
vetustior ille est, qui fines Imperii us-
que ad fluvium Arnonem extendit. *Grot.*

2 *Regem Amorrhæorum.*] Num. 21. 22.
Qui Rex Hesbon. Deut. 11. vers. 27.
Amorrhæos autem Critici Ebræorum
nunc legunt Emorrhæos. *Drus.* Hebræi
eos pro Magis habent. Unde quicquid
Magica arte fit, illud *viam Amorrhæo-
rum* vocant. *Rambam.*

3 *Eorum opidis.*] Quæ recensentur
Num. xxxii. & alibi. Inter ea fuit
Hesbon, quam Sihon Moabitis extor-
serat, cum tota ad Araonem usque re-
gione. Et hoc domini, ex jure gentium,
bello translati, titulo, Israëlitarum tractum
illum possedere, cum alias vetitum ipsis
esset pugnare contra Moabitas. Et ta-
men Rex Moab, post ccc. annos eas
urbes repetiit. *A Lapide.* Hæc oppida
Rubenitis, Gaditis & Manassitis, con-
cessa sunt. Unde Samaritani ab eo tem-
pore quo eas cœperunt incolere, quod
factum anno II c10 cccc xevi. caput æræ
suorum annorum Sabbaticorum insti-
tuerunt. *Petitus.*

4 *Bafan etiam.*] Videtur in ea senten-
tia fuisse, ut putarit, Bafan esse nomen
regis. Quod si est, fallitur. Nam est

nomen regionis, cujus rex Og nomina-
tur. Num. 21. vs. 33. *occurrit eis Og rex
Bafan.* Forte sensus, *devicit regem Bafan,*
id est, terræ Bafan. Nihil affirmo. *Drus.*
Rex Bafan, id est, Galadenæ & Gau-
lonitidis. *Josephus.* Ogum autem Rab-
bini volunt ex posteris illius fuisse, qui
diluvium evaserit. Cadmus quoque Og
vocatus, quod nomen Græci duplican-
tes, Ω'γγος inde fecerunt. *Salmas.* Ba-
fan gigantum terra dicebatur. Deut.
cap. 13. vs. 13. Continebat 1x. civita-
tes munitas. *Ibid.* vs. 4, 5. Præerat ve-
ro Rex Og. Is est qui à Græcis dicitur
Τυφῶν vel Τυφῶδης. Quæ voces à Τύ-
φῳ, accendo, vxo. Nempe Og, & Ty-
pho, significatione conveniunt. Nam
& Τυφῶν est usit, *ustulavit.* Vir pererudi-
tus putabat, etiam fere illius lecti, de
quo apud Moysen legimus, memoriam
apud gentiles durasse. Sed hoc falsum.
Porro Rabbini non minus fabulosa re-
ferunt de Ogo quam Poëtæ de Tiphœo.
Quippe Rabbini ajunt lectum illum
Mosi memoratum, qui in Ramoth o-
stendi solet, nihil aliud fuisse quam cu-
nas Og: postea eum tanta cœpisse in-
crementa, ut pes solus cubitorum esset
cxx. Itaque uti adventare Israëlitas co-
gnosceret, vastissimum montem impo-
suisse capiti, & animo ut universum
exercitum Josuæ obtereret. Sed mon-
tem à formicis exesum, humeris Ogi
incubuisse. Et quia sic quoque in Israë-
litas injicere valuisset, fecisse Deum,
ut dentes ejus ad cubitos decem extra
os excreverent. Ita montem, ob den-
tium obstaculum, excuti nequivisse.
Deinde casum à Mose: & compertum
tibiam ejus tam longam fuisse, ut cum
cervus forte fuga se in eam prorupisset,
venatori dimidia die fuerit insequendus,
antequam capi posset. *Lyra, Abulenfis,
Vossius de Idol.*

5 *Et Balac.*] Nusquam hoc lectum: &
tamen credibile est victum Balacum,
cum

8 danem, haud longe ab Hiericho molitus est. Tunc ¹ad-
versus Madianitas certatum: victique & subacti sunt.
9 ²Moises mortuus est, ³cum XL. in deserto annos populo
præfuisse.

1 XL. Cæterum Hebræi ob hanc causam ⁴tanto tempore
in

cum legatur pugnavisse in Israëlitas. Jos. cap. 24. *vs.* 19. Erat autem Rex Moabitum. *Drus.* Et hic inserenda Historia Bileami, celeberrimi Magi, cui asina locuta. Sicut & agnus locutus Bouchore in Ægypto regnante, apud Eusebium. Bos locutus apud Livium sæpe. Meminere & Plinius: Polybius, Plutarchus. Sciendum, Hebræis non licitum fuisse federa inire cum Moabitibus & Ammonitis, nec bellum, nisi ad id coactis. Deut. 23. *vs.* 6. & 11. 19. Iud. 11. *vs.* 16. 11. Sam. 10.

* *Super Jordanem.*] Cap. 20. Num. visto Og castrametati sunt in campis Moab, ubi trans Jordanem Hiericho sita est. Interim 24. millia Israëlitarum occisa iussu Dei à suis sunt, quia cum mulieribus Moabiticis fornicati fuerant. Festos etiam dies rursus præcepit & nominavit: cap. 28. & 29. Numer. *Sigon.* Μωυσῆς ἔκελευσεν, ἐπὶ τῷ Ἰορδάνῃ συναγαγῶν, ὅπως νῦν πόλις ἐστὶν Ἀβελν. *Joseph.*

1 *Adversus Madianitas certatum.*] Numer. 21. Ioseph. 4. *vs.* 7. Madianitæ enim erant federati Moabitarum. Et venerat suppetias latenti Moabitis, quos percussit Hadad filius Badad. *Drus.*

2 *Moises mortuus est.*] Cujus vitam descripserunt gentiles apud Euseb. 9. *ωρπ.* 26. 27. 28. Clem. Alex. 1. & 5. *Στεγμ.* Iustin 36. Diod 1. Ptolemon, Appion, Ptolemæus Mendesium, Hellenicus, Philochorus, Castor, Thullus, Alexander, Polyhistor, ex quibus quosdam etiam Iulianus 1. contra Cyrillum recenser. Strabo 16. Plin. 30. 1. Tacitus 5. Hist. Dionys. Longinus 1. de sublimi dicendi genere. Chalcidius, & alii. Atque hic est gentiliū Liber. Uterque bi-

mater, & forma præcellens. Liber creditus in Arabia natus, quia Moses inde in Ægyptum concessit. Nisa Libero incluta, quæ trajectis litteris Sina. Exilium urrique, & transitus maris rubri tribuitur. Quæ & alia recondita antiquitatis monumenta, incomparabilis, non infinita tantum eruditione, sed & humanitate, Vossius, 1. de Idol. 30. pandit. Iosephus: *νέφες αἰφνίδιον ὑπερ αὐτῆς εὐάνθη, ἀφανίσθη* κτ' *ἰν* φάραγγι. Scripsisse autem se mortuum, ne à Deo raptum putarent. Quod falsum.

3 *Cum XL. in deserto annos.*] Deut. 34. Iosephus 4. 8. In terra Moab, cum mortem sibi imminere videret, repetita prius lege, quæ Deuteronomio continetur, & benedictis tribubus, montem Nebo conscendit, ac terram promissam contemplatus, expiravit. *Sigon.* Hilarius & Hieron. in 9. Amosi putat Mosén ascendisse in cœlum, ut Enoch & Eliam. Alii; mortuum quidem, sed statim resurrexisset. *R. Samuel.* vel in transfiguratione Christi. *Hieron.* in Matth. cap. 17. Ab exitu & lata lege ab baptismum Christi transierunt 1547. anni. Totidem à morte Mosi ad Excidium Hierosolymorum. *Buchole.* *Ἐπελάσθη τὸ ὑψίστου μνηστέρας, ὑπὸ μὲ Μακεδόνων, δύσπρα κελυμνίς, ἀδύρα ἢ ὑφ' ἡμῶν, νεμλίμα.* *Joseph.* Vixit 120. annos. Natus die 7. mensis 12. & eadem die mortuus. *Seder. Olan. Masius. Meridie. Salmanticensis.* Vide Petit. 1. Ecl. Chron. 10. 19. Seld. de Success. in Pont. 1. 1.

4 *Tanto tempore in eremo fuisse traduntur.*] Migrationes Israëlitarum in deserto, diabolus in Mexicanis imitatus est, ut Acofta ostendit.

1 Nemo

in eremo fuisse traduntur, donec omnes, qui verbis Dei non crediderant, interirent. Excepto enim Jesu & Chaleb, ² nemo ultra xx. annos natus, Ægypto profectus, Jordanem tranſiit. Ipſe Moiſes, ut terram promiſſam videret ³ tantum, nec contingeret, peccato ejus adſcribitur: quod eo tempore, quo faxum ferire & aquam producere præceptus eſt, poſt tot virtutum ſuarum experimenta, dubitaverit. Deceſſit autem anno ætatis vigefimo & centefimo. ⁴ De ſepulchri loco parum compertum.

XLI. Moife mortuo, ſumma rerum ³ penes JEſum Nave ¹ filium erat. Etenim illum ſibi Moifeſ ⁴ ſucceſſorem conſtituerat, virum ⁵ virtutibus ſuis ſimillimum. Principio autem ſuſcepti imperii, dimiſſis per caſtra nunciis, populum certioſorem facit, ⁶ frumentum uti pararent: triduoque proximo

¹ Nemo ultra xx. annos natus.] Omnes memorati, id eſt, qui erant xx. annorum & ſupra, murmurarunt: ideoque omnes in deſerto obierunt. *Abul.* Excipe Levitas, mulieres, pueros, Ioſuam & Caleb.

² De ſepulchri loco parum compertum.] Sepelivit ſeipſum. *Rabbini.* Sepultus à Ioſua. *Ephrem* Syrus ab angelis. *Epiphani.* Hæref. 9. *Oecumen.* *Abul.* ſepultus eſt in valle terræ Moab, contra Phegor. *Said.* Ba-

tricides في هورون في الجبل

Sepultus eſt in monte Hur. *Epist.* Iudæ. Sepulcrum ejus tam admirandum, ut nullus hominum dignus fuerit unquam illud conſpicere. *Philo.* & ne Iudæi illo ad Idololatriam abuterentur. *Chryſoſt.* *Theodoret.* *Procop.* Et hæc cauſa certaminis inter Michaëlem & Diabolum, cujus meminit *Judas* in *Epist.* Diabolus enim ſepulcrum patere volebat.

³ Penes Jeſum.] Ioſuæ 1. Ioseph. 5. 1. Hic fuit primus Dux Iſraëlitarum, qui cum exercitu Iordane trajecto, Chanaanam ſubegit & diſtribuit. Atque hoc eſt argumentum libri Ioſuæ. Ducum

hæc præcipua autoritas fuit, ut iudiciorum, conſiliorum & bellorum principatum tenerent. Fuit autem non hereditarium munus, ſed ſtudiis populi delatum. *Sigon.* Summus, poſt Aaronem, Sacerdos, fuit Eleazar. Vide *Seld.* de ſucceſſ. in Pontif. 1. 1. Ioſuam *Annales* veterum Cuthæorum gigantem quinque ulnas altum faciunt, ut annotavit *R. Samuel Schullam*, in appendice *Juchasin. Schick.*

⁴ Succesſorem.] *Deut.* 31. Non ex aſſe, id eſt, in omnes dignitates: ſed in Ducatum. Cætera multum inferior Moſe fuit. Sic qui Muhammedi ſucceſſerunt, Chalifæ dicebantur, ſive vicarii, per modestiam. *Horn.* *Iuſtinus* 36. *Poſt Moſen filius ejus Arras* (Codices quidam *Miss.* *Arruans*, pro Aaron) Sacerdos ſacris *Ægyptiis*, mox Rex creatur. Quem errorem, cum cæteris, gentili condonamus.

⁵ Virtutibus ſuis.] Puto legendum: Virum virtutibus ſuis ſimillimum. *Sigon.*

⁶ Frumentum.] Hoc ex ingenio ſuo addit. *Textus:* cibaria. *Sigon.* Quod de Manna intelligi non poteſt, quia illud ſervari in craſtinum nequibat, multo minus in tertium diem. Proinde accipiendum de aliis cibis, quorum tunc copia